

Lernstation 15: Ordstilling - Der Gipsarm

Vi ser her først på verbernes placering og så på øvrige ordstillingsregler. Vi holder os her til fremsættende hovedsætninger.

Som på dansk bruges der hjælpeverber til at danne fx førnutid, så går du systematisk til værks, er det altså ikke nok at tælle, hvor mange verber der er i sætningen (hjelpeverber er ikke talt med i det nedenstående).

Sort regel				
A0: 1 verbum i simpel form				
Her er der tale om et enkelt verbum (ikke en sammensat verbalform). Verber personbøjes (ich bin, du bist...), men her er af praktiske grunde valgt præteritum og 3. person singularis. Eksempel: schreiben (infinitiv) » er schrieb (præteritum, 3. person singularis).				
Form i teksten	Infinitiv » 3. ps. sg. datid (= præteritum / imperfektum)	Type af verbum		
Eine Frau schmuggelte Heroin	schmuggeln » schmuggelte	svagt (regelmæssigt) verbum	AA	
Wie einfach das lief!	laufen » lief	stærkt (uregelmæssigt) verbum	AB	
Er hat mich wiedererkannt	erkennen » erkannte	blandingsbøjning	AC	
Endlich war der Verband ab	sein » war	grundverbum/hjælpeverbum	AD	
Sie hatte große Angst	haben » hatte	grundverbum/hjælpeverbum	AE	
Sie wurde rot	werden » wurde	grundverbum/hjælpeverbum	AF	
Der findes forskellige typer verber. Deres bøjning adskiller sig på nogle punkter, se Lernstation 9.				
B0: 1 verbum i udvidet form				
Når vi her taler udvidet form, menes der - en tidsform, hvor der er brug for et hjælpeverbum - i eksempel 1 perfektum, eks. 2 = passiv, eks. 3 = futurum (der er i hver sætning kun et fuldgældigt verbum: rechnen / holen / gewinnen) - et løst sammensat verbum, hvor der også er to verbalpositioner (eksempel 4).				
Subjekt	Verbum 1	Adverbialled	Andre nominale led	Verbum 2
Die Zöllner	haben	danach	den Hund	hereingeführt (perfektum participium)
Der Gipsverband	wurde	mit Hammer und Handsäge		gebrochen (perfektum participium)
Der Hund	wird	wohl	etwas	finden (infinitiv; » futurum)
Die Anzeige	ging	heute Morgen um 6.30 Uhr bei uns		ein (forled i sms-verbum)

Sort øvelse

Sæt verber (tekstform) i grundform (infinitiv):

http://gebi.educanet2.ch/info/z_e1_verben_finden.htm

Rød regel

C0: To verber i simpel form

Her er der tale om to verber, fx: **Können** Sie überhaupt **fahren**?

Det er ganske vist kun *fahren*, der angiver en handling eller en tilstand, som verberne under A, mens modalverbet (mådesudsagnsordet) *können* spørger til forholdene eller omstændighederne. Men til forskel fra første afdeling, hvor vi i simpel form havde 1 verbum og i udvidet form 2, har vi her hhv. 2 og 3 verber.

D0: To verber i udvidet form

Vores 2-verbs sætning **Können** Sie überhaupt **fahren** kan også optræde i udvidet form, og herved får vi 3 verber, hvoraf det sidst tilkomne optræder som hjælpeverb (som under B).

Subjekt	Verbum 1	Adverbialled	Andre nominale led	Verbum 2 og 3
Die Frau	hat	trotzdem		fahren können (perfektum participium)
Die Frau	wird	auch morgen		fahren können (infinitiv; » futurum)

Mærkværdigvis lyder de to verber i slutfeltet, *fahren können*, begge som infinitiv.

Det skyldes en specialitet ved modalverbernes brug, se fx Gyldendals grammatik § 243.1.

Rød øvelse

- Arranger ord i online øvelse: <http://www.interdeutsch.de/Uebungen/mix1.htm>

Gyldne regler: Øvrige principper for ordstilling i fremsættende hovedsætninger.

Et par vigtige forskelle i forhold til dansk:

a

Det led, der er tættest knyttet til verbet, står sidst:

- Ein Kollege reichte ihm Hammer und Handsäge.

x o □ Δ -----

Verbalhandlingen retter sig mod de to direkte objekter (Δ), mens det indirekte objekt (hensynsled) er modtager i forhold til verbalhandling + direkte objekter.

Den neutrale udgave af sætningen er altså (lidt forenklet):

Indirekte objekt før direkte objekt.

Adverbielle led angiver ledsagende omstændigheder i forhold til verbalhandlingen, altså en løsere tilknytning – og rykker derfor normalt frem i sætningen. Men også præpositionsled kan være tæt knyttet til eller ligefrem en del af verbalhandlingen. Teksten opviser flere sætninger, som både har et normalt, løst tilknyttet præpositionsled (adverbialled), og et præpositionsled, som er knyttet tæt til verbet og derfor rykker hen efter Δ:

- Eine Frau wird in ihrem Gipsarm Heroin über die Grenze schmuggeln.
 - Wer würde schon einer Frau den Gips vom gebrochenen Arm schlagen?
 - (...) festhalten, während ein dritter ihr den Gips vom Arm schälte.
- Bemærk her rækkefølgen af de tre led foran verbet.

*Sie hat Germanistik **in Göttingen** studiert.* – Fokus: hvor hun har studeret.

*Sie hat in Göttingen **Germanistik** studiert.* – Fokus: hvor hun har studeret.

b

Forholdsordsled skilles ikke på tysk:

!! *Die Zukunft hat sie Angst vor.* ☺ **Vor der Zukunft hat sie Angst.**

c

Fællesnavne i genitiv har en mere logisk rækkefølge end dansk:

Tysk starter med sætningsleddet, mens dansk starter med underleddet:

!! *Des Bäckers Tochter heißt Ilse.* ☺ **Die Tochter des Bäckers heißt Ilse.**

Mest for feinschmeckere

d

Negation

Når *nicht* benægter hele indholdet i en sætning, står det efter tidsbiord og objekter, men foran navneform eller tillægsformer: Er hat mich heute **nicht** angerufen.

Benægter det kun ét ord eller sætningsled, står *nicht* umiddelbart foran dette:

Er hat mich **nicht** heute angerufen (sondern schon gestern).

Der er derfor også forskel på:

Er hat **nicht die ganze Nacht** geschlafen. (ikke sovet **hele natten**).

*Er hat **die ganze Nacht nicht** geschlafen.* (**slet ikke** sovet).

Reglen gælder ikke, hvis et led rykkes frem og derved bryder den normale ordstilling: *Mich hat er heute nicht angerufen.*

e

Tid før sted (på dansk er det modsat)

Anmeldelsen er gået ind **hos os i morges**.

Med gratisprogrammet PDF-XCHANGE VIEWER, som bl.a. også findes til telefoner, kan man zoome, markere, m.m. – fx skrive kommentarer, som kan deles med andre! Programmet kan gratis downloades: <http://pdf-xchange-viewer.en.softonic.com/>

Die Ansage ist heute Morgen bei uns eingegangen.

Gyldne øvelser
• Lær noget om både ordstilling og Hamburg: http://www.germanistik.uni-freiburg.de/dafphil/internetprojekte/projekte5/deutschlandreise/hh.php • Test også din forståelse i Lernstation 18.